

Kur'an ve İslami İlimlerin Anlaşılmasında Tarihin Önemi

Editör
M. Mahfuz SÖYLEMEZ

Editör Yrd.
Şevket KOTAN - Hüseyin SARIKAYA

Ankara Okulu Yayınları
Ankara 2013

KUR'AN, METİN VE TARİH

Şevket KOTAN*

"Kur'an'ın Anlaşılmasına Katkısı Açısından Kur'an Öncesi Mekke Toplumu"nun tarihinin çeşitli yönleriyle ele alındığı 8. Tefsir Akademisyenleri Buluşması sempozyumunda sunduğum "Cahiliye Dönemi Mekke Dini: Ahmesilik" başlıklı tebliğin müzakeresini saygıdeğer araştırmacı Hikmet Zeyveli yapmış ve müzakeresinin bir yerinde, "Genelde Arap toplumunun ve özelde Mekke toplumunun ana karakterini öncelikle Kur'an'la belirlemek zorundayız." demişti. O bu sözünü, tarihsel araştırmayı Kur'an'ın anlaşılmasında ana zemin olarak ele alan fikirlere karşı bir itiraz olarak söylemişti. Bilindiği gibi böyle bir bakış açısı, Kur'an'ın doğru anlamının, onun yazılı metni içerisinde kalarak ve metnin iç bütünlüğünden hareket edilerek aranması gerektiği kabulüne dayanmaktadır. Bir başka ifadeyle metnin anlamına, tarihsel verilerin temel alınması yerine, tarihsel verilere yer verilse bile temel belirleyici olarak metin analizi yoluyla ulaşılabilecek fikrini savunmaktadır. Diğer taraftan Kur'an metninin sıhhat bakımından tartışılmazlığı da, ilk bakışta bu tarz bakış açılarına haklılık kazandırmaktadır. Oysa daha çok sırtını Allah'ın kelamı olarak Kur'an'ın otoritesine dayayan ve tarihsel verilerin sıhhat bakımından zayıflığından beslenen bu bakış açısı, yakından bakıldığında, beraberinde çok ciddi sorunları da getirmektedir.

Kur'an'ı metin merkezli okuma, her şeyden önce ilk muhataplarına bir söz olarak indirilen Kur'an'ı kendi tarihsel bağlamından koparmak anlamına gelmektedir. Halbuki bir sözün kendi bağlamı dışında doğru anlaşılamayacağı izah-tan varestedir. Nitekim zaman içerisinde tefsir kaynaklarını-

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

zı önemli oranda etkisi altına almış bulunan Kur'an'ı dilbilimsel çalışma yoluyla anlama eğilimi bir yönüyle konuların anlaşılmasına katkıda bulunurken, diğer yönüyle tek başına alındığında içinden çıkılmaz sorunların doğmasına da yol açmıştır. Mesela bir metin olarak okunduğunda, Kur'an'da sanki birbiriyle çelişen, ya da gerçekliğe aykırı gibi görünen, hatta biraz sonra üzerinde durulacağı gibi, açıkça neden söz ettiği anlaşılmayan ayetler varmış gibi görünmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan bu sorunlar yumağının üstesinden gelmek için çeşitli izah yollarına baş vurulmuş, bazı ayetlerin ne söylediği anlaşılmadığından ayetin anlamına ilişkin muğlak ifadeler kullanılarak tabir yerindeyse mana geçiştirilmiş; bu ise Kur'an içerisindeki bazı ayetlerin adeta saklı kalmasına neden olmuştur. Mesela Kur'an'ın hatırı sayılır bir kısmının mensuh olduğunu ileri süren geleneksel nesh teorilerinin, kısmen bu sorunların üstesinden gelme gayretinin ürünü oldukları söylenebilir.¹ Ne var ki, bu konunun detaylarına burada inme imkanı olmadığından, burada tarihsel zemini göz ardı ederek metin analizi yoluyla Kur'an'ın doğru anlamını bulmaya çalışan bakış açılarının doğurduğu sorunlara bir kaç örnek vermekle yetineceğiz.

İlk örneğimizi Kur'an'da geçen genelleyici ifadelerden vermek, konuya giriş bakımından faydalı olabilir. Mesela Kur'an'da birçok yerde müşrik Araplardan bahisle, onların Allah'a ve ahiret gününe inanmadıkları söylenmektedir. Eğer Kur'an, metin olarak tasarlanarak yazılmış bir kitap olarak okunacak olursa, onların gerçekte Allah'a ve ahiret gününe hiç inanmadıkları, ya da Allah'a inansalar bile bu inançlarının zayıf, karmaşık ve kuşkulu olduğu, ahiret gününe, kıyame- te, hesaba, mizana, cennete ve cehenneme ise inanmadıkları sonucunu çıkarmak ve bunu çeşitli ayetlerle temellendirmek mümkündür. Ne var ki bu ayetler, metin analizi üzerinden gidilerek bu şekilde anlaşılmaya çalışılır ve tarihsel bağlam dikkate alınmasa, yanlış anlaşılmış olurlar ve ortaya ciddi

1 Bkz. Özdeş Talip, *Kur'an ve Nesh Problemi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2005.

sorunlar çıkar. Çünkü tarihsel verilere bakıldığında başka şekilde düşünmeye imkan kalmayacak şekilde müşrik Arapların bazı istisnalar dışında Allah'a ve ahiret gününe inandıkları anlaşılmakta ve Kur'an'ın diğer bazı ayetleri de bunu doğrulamaktadır.² Nitekim Kur'an'ın birçok yerinde onların sadece inanmakla kalmayıp aynı zamanda inançları gereği olarak Allah'a ibadet ettikleri de yer almaktadır. Mesela Hac Suresi 11. ayette "*İnsanlardan öylesi var ki Allah'a kıydan kenardan ibadet eder.*" denilerek onların genel anlamda Allah'a ibadet ettikleri söylenmiştir. Yine aynı sure 15. ayette, "*Her kim ona (Muhammed'e) Allah'ın dünyada ve ahirette asla yardım etmeyeceğini zannediyorsa hemen tavana ip bir çeksin, sonra kendini assın da bir baksın; baş vurduğu (bu yöntem) öfkelenmediği şeyi giderecek mi?*" denilerek dünya ve ahirette Allah'ın yardımının onlar için önem arz ettiği açıklanmıştır. Halbuki onların inanmadıklarına ilişkin ayetler tarihsel zemin esas alınarak anlamlandırıldığında, bu ayetlerin, onların mutlak anlamda Allah'a ve ahiret gününe inanmadıklarına değil, inanma iddialarına rağmen bunun iman hadisesini ifade etmediğine işaret etmektedir. Çünkü şimdi imanın Hz. Peygamber vasıtasıyla yeniden tanımlandığını, imanı tanımlama yetkisinin de onlara değil artık Allah'a ait olduğunu göstermektedir. Mesela onların Allah'tan gelen beyyine olarak Hz. Peygamber'in daveti karşısındaki davranışları, onların imandan uzak olduklarına delalet etmektedir.³ Nitekim aynı suçlamayı Kur'an sadece müşrik Araplara değil aynı zamanda Ehl-i Kitap'a da yapmıştır. Tevbe Suresi 29. ayette, Allah ve Resulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini edinmeyerek Hz. Peygambere tabi olmayan kitap ehli Yahudi ve Hristiyanlar, Allah'a ve ahiret gününe inanmayanlar olarak sayılmaktadır. İşte bu ayette geçtiği gibi eğer mutlak anlamda ayetin lafzı esas alınacak olursa o zaman bu dinlerde Allah ve ahiret inancına yer olmadığı anlaşılabacaktır. Halbuki Hristiyanlıkta Allah ve ahiret inancına yer olmadığını söylemek mümkün değildir. O halde

2 Bkz. 53/24-26.

3 Bkz. 4/38, 17/22,60, 39/45.

bu ayette başka bir şeyin söylendiğini düşünmek gerekir. Anlaşılan o ki, ümmiler ya da Ehl-i Kitap olsun, Kur'an'a göre sorun, onların Allah'a ve ahiret gününe inanmamaları değil, onların, "*Onlar, Allah'ı kadrine yakışır şekilde tanımadılar.*"⁴ ayetinde ifade edildiği gibi onu yanlış tanımlarıdır.

Kur'an'ın genel ifadelerine diğer bir örnek de Tevbe Suresi'nde geçen "*Yahudiler, Üzeyr Allah'ın oğludur, dediler.*"⁵ ayetidir. Halbuki genelleme yapılacak şekilde Yahudilerin Üzeyr'in Allah'ın oğlu olduğuna ilişkin bir inanca sahip olmadıkları bilinmektedir. Bu durumda eğer bu ayetin lafzi manası mutlak olarak alınırsa o zaman bazı Kur'an ayetlerinin gerçekliğe uymadığı sonucu ortaya çıkar. Halbuki tarihi verilere bakıldığında mesele açıklığa kavuşmaktadır. Çünkü tarih araştırmaları, açıkça Hz. Peygamber döneminde, Yahudi tarihinin çok fazla yücelttiği bir şahsiyet olan Üzeyr'in Allah'ın oğlu olduğuna inanan bir Yahudi mezhebinin var olduğunu ortaya koymaktadır. O halde söz konusu ayet, bu Yahudi mezhebine işaret ederek, Yahudilerin sapkınlıkta işi Allah'a oğul isnat etmeye kadar vardırıdıklarını söylemektedir.⁶

Kur'an'da muğlak bırakılarak saklı kalmış ayetlere ise Maide Suresi'nin ikinci ayeti örnek gösterilebilir. Ayetin Türkçe meallerine bakıldığında, bu ayetin neredeyse hiçbir şey söylemediği ve ayette bir mü'mini ilgilendiren herhangi bir şeyin olmadığı görülmektedir. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığınca yapılan mealde ayetin anlamı şöyle verilmektedir: "*Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu din) nişanelerine, haram aya, hac kurbanına, (bu kurbanlıklara takılı) gerdanlıklara ve de Rab'lerinden bol nimet ve hoşnutluk isteyerek Ka'be'ye gelenlere sakın saygısızlık etmeyin.*" Görüldüğü gibi ayetin söz konusu ettiği şeylerle ne kastedildiği açık değildir. Özellikle hac kurbanına ve bu kurbanlıklara takılı gerdanlıklara saygısızlık etmenin ne anlama

4 22/74.

5 9/30.

6 Blkz. Mevdudi, Ebu'l-A'la, *Te'fihimü'l-Kur'an*, çev. kurul, II, 221, İnsan Yayınları, İstanbul, 1996. Yıldırım, Suat, *Kur'an'da Uluhiyet*, 359-360, Kayhan Yayınları, İstanbul, 1987.

geldiğini, bir hayvana takılan gerdanlığa nasıl saygı gösterileceğini Kur'an'ın gerek Arapça metnine gerekse de mealine bakarak anlamak mümkün değildir. Görülen o ki ayetin mealinde sergilenen bu muğlaklık, metindeki lafızların lügat karşılıkları esas alınarak ulaşılmış bir mana nedeniyledir. O günün dünyasında ayetin söz konusu ettiği şeyler ve bunların tarihsel arka planı hesaba katılmadığından sözün anlamı belirlemediştir. Halbuki bu ayetler, Hz. İbrahim'in eliyle tesis edilen ilahi bir düzene ilişkin tarihsel bir arka plana ve buralardan kalan bir uygulamaya dayalı olarak konuşmaktadır. Böyle olunca da ayetin meali yapılırken lafızda tadilata gidilmiş, ayette geçen la tuhillu ifadesi, helal kılmayın yerine saygısızlık yapmayın diye tercüme edilmiştir.

Tarihsel verilere bakılacak olursa özetle bu ayetler, genel olarak, Hudeybiye barış antlaşması sonrası ortaya çıkan durumla alakalı olarak inen ayetlerdir. Tarihi verilere bakıldığında Hudeybiye sonrası 6. ve 8. yıllar arasındaki barış ortamının Müslümanlar açısından oldukça bereketli geçmiş olduğu görülmektedir. Hz. Peygamber'in çevre kabilelere yönelik tebliğ faaliyetleri sonucu Mekke'nin çevre bölgelerinde yaşayan kabilelerin bir çoğu İslam dinini kabul ederek Mekke'nin bir İslam kuşağı ile çevrelenmesi sonucunu doğurmuştu. Dış bölgelerden hac için gelecek olan Müslüman olmayıp halen müşrik olan hacılar, bu Müslüman bölgelerden geçmek zorunda idiler. Bu konuda Mevdudi şöyle demektedir:

Müşrik Araplar Ka'be'ye giderken Müslümanların kendilerini kolayca vurabilecekleri yollardan geçmek zorunda olduklarından bu emir gerekliydi. Bu yüzden Müslümanlara, putperest de olsalar, kendileriyle savaş halinde de olsalar, Allah'ın evine giden müşriklere eziyet etmeme emri verilmektedir. Yine Müslümanlar onlara hac aylarında saldırmamalı, kurban olarak Allah'ın evine götürdükleri hayvanları ellerinden almamalıdır. Bu, bozuk dinlerinde sağlam kalmış olan Allah'a ibadet ögesine saygı gösterilip, ayaklar altına alınmamasını temin içindir.⁷

7 Mevdudi, I, 450.

Bu genel tarihsel arka plan yanında kaynaklarımızda geçen Hutem olayı da göz önüne alınacak olursa ayetin anlamı daha iyi ortaya çıkacaktır. Tefsir kaynaklarımızda geçen rivayetler özetlenecek olursa, Hutem b. Hind el-Bekri ismindeki bir kişi Hz. Peygamber'e gelerek davasının ne olduğunu sormuş, Hz. Peygamber de ona İslam dininin temelleri hakkında bilgi vermiş. Hz. Peygamber'i dinledikten sonra o, Hz. Peygamber'in söylediklerinin büyük şeyler olduğunu ifade etmiş ve gidip kavmiyle bu konuyu istişare edeceğini söylemiş. Eğer kavmi kabul ederse kabul edeceğini, etmezlerse reyinin onlarla beraber olacağını söyleyerek oradan ayrılmış. Hutem oradan ayrıldıktan sonra Hz. Peygamber, bu adamın yanına girerken kafir olarak girdiğini, çıkarken de aynı kafayla çıktığını söylemiş. Nitekim Hutem Hz. Peygamber'in yanından ayrıldıktan sonra Medine sürülerinden bazı hayvanları da yanında götürerek Yemen taraflarındaki yurduna gitmiş. Ertesi yıl aynı kişi boyunda gerdanlıklar olarak ve yanında kurbanlık hayvanlarla birlikte hac için Kâbe'ye geldiğinde Müslümanlar bunu görünce Hutem el-Bekri'yi buradan uzaklaştırmak ve mallarına da el koymak istemişler. İşte bu olay üzerine bu ayetler nazil olarak Allah'ın şiarları olarak haram kıldığı bu şeylerin hiçbir nedenle helal kılınamayacağını bildirmiş ve Müslümanları bundan sakındırmıştır.⁸ Bu ayet, Hz. Peygamber zamanında konulmamış olsa dahi Allah'ın haramlarla ilgili kurallarının (şea'ir) korunmasını emrediyor ve Müslümanları haram aylarda yapılması haram kılınmış şeyleri helal kılmaktan men ederek, sahibi hırsız ve gasıp dahi olsa Hac için getirdiği kurbanının ve çeşitli maksatlarla boyunlarına gerdanlıklar takılarak Allah için adandığı belli edilen adakların onların elinden alınmasını helal kılmayınız diyor.

Kısaca arz edilen bu tarihsel arka plan, bu ayetlerin özellikle üç önemli konuyu açıkladığını ortaya koyuyor. Bunlardan ilki, müşriklerin dinsel uygulamalarına dönmüş olsa dahi Allah'ın hükümleri değiştirilemez, ihlal edilemez. İkinci-

8 Bkz, Taberi, Maide, 1.ve 2. ayetlerin tefsiri.

si, Kâbe'nin kutsiyetine, Mekke'nin emin bir belde olmasına ve bu bölgenin haremliğine hâlel getirecek hiçbir uygulama meşru kılınmaz. Üçüncüsü ise Allah'ın dinine ait her amel, Allah'a şirk koşanlar tarafından da işlense engellenemez ve onların ibadetlerine saygısızlık yapılamaz.

İşte tarihsel arka plan ve bağlamı eşliğinde okunmadığı için anlaşılmadığından, bu ayetlerin Tevbe Suresi'nin ilk ayetleri ile nesh edildiği söylenmiştir.⁹ Çünkü Tevbe Suresi'nin ilk ayetleri de bu tarz bir okumayla okunmuş onlar da yanlış anlaşılmıştır. Halbuki biraz sonra açıklanacağı gibi bu ayetler Maide Suresi 2. ayetini nesh etmemekte tam aksine bu ayetlerle gerçekleştirilmek istenen maksada bir başka açıdan destek olmaktadır.

Tevbe Suresi'nin 1. ve 2. ayetinde Allah ve Resulünden kendileriyle antlaşma yapılmış müşriklere bir ultimatom verilerek yer yüzünde dört ay daha dolaşabilecekleri bildirildikten sonra, 5. ayette, haram ayların son bulmasıyla birlikte Müslümanlar tarafından görüldükleri yerlerde öldürülmeleri, yakalanarak hapsedilmeleri, gözetleme yerlerine oturularak gözetilmeleri, Müslüman olmak ya da izlerini kaybedecekleri şekilde çekip başka diyarlara gitmek dışında onlara hayat hakkı tanınmaması emredilmektedir. Bu ayetleri okuyunca şu soruları sormak şart olmaktadır. Şayet burada söz konusu müşrikler sadece Hz. Peygamberle antlaşma yapan müşrikler ise, o zaman onların öldürülmelerinin gerekçesi nedir? Yoksa bunun sebebi Hz. Peygamberle antlaşma yapmış olmaları mıdır? Yok eğer ayetler bütün müşrikleri kapsıyorsa neden antlaşmalılar denmiştir ve ondan sonraki zamanlarda Müslümanlar karşılaştıkları putperest kavimlere neden bu ultimatomu vermemişlerdir? Şayet Kur'an'ın bu hükümleri de evrensel ise Müslümanlar kıyamete kadar bütün zamanlarda müşrikleri buldukları yerde öldürmeli midirler? Kimdir burada söz konusu olan müşrikler? Son olarak bu ayetlerin kastı nedir?

9 Taberî, aynı yer.

Tarihsel verilere baş vurmaksızın cevaplandırılması imkansız olan bu soruların cevabını verebilmek için o devirde Mekke merkezli Cahiliye düzenini incelemekten başka yol gözükmemektedir. Çünkü bu ayetler sadece dilbilimsel araştırma ile anlaşılamaz.

O halde Hz. Peygamber'in risaletle görevlendirildiği zamanlarda Arap Yarımadasında nasıl bir düzenin kurulu bulunduğuna bakmakta fayda vardır. Tarih kaynaklarımıza bakıldığında, özetle ifade edilecek olursa şöyle bir kurulu düzen görülmektedir: O dönemde kabileler halindeki Yarımada Arapları iki sınıf halindedirler. Bunlar, Mekkeli olma imtiyazına sahip olan Hums Arapları ile bunların dışında kalan ve kendilerine Hill denen çevre Araplarıdır. Her zaman Hill Arapları tarafından kabul görmese de Hums Arapları kendilerini diğer bütün Araplardan üstün görüyorlar ve bunu da dinsel bir temele dayandırıyor, kendilerini Allah'ın seçilmiş bağışlanmış milleti, komşuları ve beytinin muhafızları olarak görüyorlardı. Zaten Hums kelimesi de teşeddüd ve teşeccu' manasına gelmektedir. Bunun da anlamı Allah'ın dinine sıkıca bağlanmaları ve onu korumada cesaret ve şecaat sahibi olmalarıydı. Mekke, kutsal bir belde olarak şehirlerin anası, dolayısıyla başkent idi. Bu nedenle bu beldenin ahalisi olan Ahmesiler, kendilerini diğer bütün Arapların dini ve siyasi liderleri olarak görüyorlardı. Din hususunda söz söylemek hakkı da sadece onlara ait bulunmaktaydı. Kur'an-ı Kerim de, *"Biz her ümmet için uygulayacağımız bir ibadet yolu verdik o halde seninle din hususunda asla çekişmesinler. Sen rabbine davet et. Çünkü sen hakka götüren dosdoğru bir yol üzerindesin."*¹⁰ derken onların din konusunda kimseye söz hakkı tanımak istemediklerine işaret ediyor. Zaten bu nedenle hanifleri ve ilk zamanlarında Hz. Peygamber'i hafife alarak dinde sapkınlar olarak görmüşlerdi.

Tarihsel verilerin toplamından anlaşıldığı kadarıyla o günün Arap'ının dünyasında, bu gün olduğu gibi din ve siya-

set de birbirinden ayrı değildi. Bu günün bakış açısıyla değerlendirilecek olursa Mekke'deki yönetim şeklinin, Ahmesi kabilelerin kendi aralarında anlaşarak Allah adına insanları yönetmesi anlamında bir teokrazi, bir şeriat yönetimi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü onlar kendilerini ataları Hz. İbrahim'in milleti olarak kabul ediyor ve onun dinine göre hayat düzenlerini kuruyorlardı. Özellikle Kusay b. Kilab'dan itibaren Arap liderliği aynı zamanda hem siyasi hem de dini liderlik anlamına geliyordu. Onların putları ve fal okları ise, onların Allah ile konuşmalarının bir vasıtası, onlarla Yüce Allah arasında aracılar idiler. Onların örfü olarak bilinen şifahi kuralları da, kendilerine göre Hz. İbrahim'den ve onun yolundaki atalarından tevarüs ettikleri kurallardı. Ticaret dahi Arap'ın hayatında dinsel bir etkinlik, bir ritüel olarak yer almaktaydı. Böylece Mekke'de bütün hayat, Allah ve Kâbe merkezli olarak ortaya çıkmış ve burada Allah ve Kâbe merkezli bir şirk sistemi inşa edilmiştir.

Diğer Hill Arapları her zaman bu durumdan memnun olmasalar da Kâbe'nin sağladığı imtiyaz yanında Mekkeli Amr ibn Lühey, Kusay b. Kilab, Haşim, Abdülmuttalib gibi güçlü liderlerin nüfuzları ve Ahmesi dindarlığı gibi nedenlerle Ahmesi seçkinciliğini tanımak zorunda kalıyorlardı. Fil vakiası ise bütün itirazları ortadan kaldırmış ve onların Allah'ın milleti oldukları inancını sağlam şekilde pekiştirmişti.¹¹

Şehirlerin anası olarak Mekke, başkentlik imtiyazını elinde bulundurduğundan Kâbe aynı zamanda hem Ahmesi kabilelerin hem de Hill kabilelerin temsil edildiği Birleşmiş Milletler benzeri bir teşkilatlanmanın ev sahipliğini yapıyordu. Nitekim Kâbe içerisindeki putlar olarak bilinen semboller, her kabilenin, birleşmiş kabileler teşkilatının merkez binası olan Kâbe'de temsili anlamına geliyordu. Her kabile sadece o kabilenin temsiliyetinin sembolü olan kendi timsalini tazim eder ve diğer kabilelerin timsalini tazim etmez ama saygısızlık

11 Söylemez, Mehmet Mahfuz, "Fil Hadisesinin Arap Yarımadasındaki Etkileri Üzerine Bir İnceleme", *İslami İlmiler Dergisi*, C. 1, s. 2, Çorum, 2006.

da yapmazdı. İşte bu durum her ne kadar Kâbe'ye üstün bir konum anlamına geliyorsa da aynı zamanda Ahmesi kabilelerinin Kâbe'yi temellük ettikleri anlamına da geliyordu. Kâbe ve Mekke, aynı zamanda müşrik Arapların kurduğu siyasi ve dini düzeni temsil eden en güçlü sembolik değerler olarak anlam kazanmışlardı.¹²

Buna karşın, Allah hem dini olarak hem de siyasi olarak, evrensel bir İslam ümmetinin varoluşu için Kâbe üzerine kurulan bu düzeni ortadan kaldırmak istiyordu. Başka bir ifadeyle, şirk inancı ile birlikte bu kabilelerin Kâbe'yi temellüklerine ve yine bu temel üzerine kurulmuş olan siyasi düzenlerine son vermek istemişti. Bunun için de bu düzene ve bu düzenin koruyucuları olan müşrik Araplar için, İslam tarihçisi Mustafa Fayda'nın ifadesiyle özel bir operasyon yaparak, Kâbe'yi, içindeki putlardan temizlemekle birlikte, onların mülkü olmaktan da kurtararak evrensel İslam ümmetinin ortak değeri haline getirdi. Bununla kıyamete kadar Ka'be'nin ve harem bölgesinin bu vasfının korunması gerektiği de ortaya konmuş oldu. İşte Tevbe Suresi'nin ilk ayetleri bu ameliyenin ve şirkin son kalıntılarının temizlenmesi için yapılması gereken operasyonun talimatını içermektedir. Böylece Maide Suresi 2. ayetindeki amaca uygun olarak bu ayetler ile de Mekke'nin, Kâbe'nin ve harem bölgesinin Allah nezdindeki fonksiyonuna kavuşturulması gerçekleştirilmiştir. Nitekim bu ayetler nazil olunca, Hz. Peygamber Hz. Ali'yi Mekke'ye göndererek Hacc-ı Ekber gününde, müşriklere bu ayetlerin hükümlerini ilan etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'den seçtiğimiz bu örnekler, Kur'an'da bulunan birçok örnekten sadece bir kaç tanesidir. Bu örneklerle, tarihsel durum bilinmediği ve sözün bağlamı dikkate alınmadığı takdirde Kur'an lafzının ifade ettiği anlamlarının dahi

12 Bkz. Kotan Şevket, Cahiliye Dönemi Mekke Dini: Ahmesilik, (8. Tefsir Akademisyenleri Buluşması vesilesiyle tertip edilen, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Katkısı Açısından Kur'an Öncesi Mekke Toplumu* konulu sempozyumda sunulan tebliğ.) İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü, 177-187, İstanbul, 2011.

yanlış anlaşılacağını ortaya koymaya çalıştık. Yüce Allah'ın sözlerinin hak olduğu ve diğer her sözün onun sözlerine göre değerlendirilmesi gerektiği hususunda kuşku yoktur. Ama gözden kaçmaması gereken şey, tarihsel durum ve bağlamin hesaba katılmamasının daha başta bu sözlerin yanlış anlaşılması sonucunu doğuracağıdır. O durumda ise Kur'an, kendisinden beklenen hakemlik rolünü yerine getiremeyecek duruma düşürülmüş olur. Dođrusunu bilen Allah'tır.